

● ROZDĚLOVÁNÍ ZISKU A JINÝCH VLASTNÍCH ZDROJŮ

1. Představuje záloha na zisk pohledávku společníka vůči obchodní korporaci?

Odpověď

Ano

Komentář

Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2022, sp. zn. 27 Cdo 3330/2020, vztahujícího se k právní úpravě účinné do 31. 12. 2020, vyplývá, že záloha na zisk představuje pohledávku společníka vůči obchodní korporaci.

Tato pohledávka vzniká na základě rozhodnutí příslušného orgánu o poskytnutí zálohy a z tohoto závěru vyplývá, že tato pohledávka může být předmětem postoupení a započtení.

Tyto závěry jsou dle našeho názoru obdobně použitelné i na právní úpravu účinnou od 1. 1. 2021.

Ustanovení z. o. k.

§ 35

§ 40

Soud

Nejvyšší soud České republiky

Datum rozhodnutí

9. 3. 2022

Sp. zn.

27 Cdo 3330/2020

Z odůvodnění

[31] O tom, že v posledně uvedených případech představuje právo na poskytnutí zálohy pohledávku (zásadně způsobilou k postoupení či započtení), jíž odpovídá závazek (dluh) zálohu poskytnout, nepochybuje ani ustálená judikatura (srov. v poměrech právní úpravy

účinné do 31. 12. 2013 např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2005, sp. zn. 32 Odo 525/2004, uveřejněný pod číslem 42/2006 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4594/2009). [...]

[34] Nevylučují-li to stanovy, je součástí („abstraktního“) práva na zisk také („abstraktní“) právo na zálohu na podíl na zisku (§ 40 odst. 2 z. o. k.). I v případě zálohy platí, že nastanou-li zákonem (popř. i stanovami) předvídané předpoklady, vzniká akcionářům právo na poskytnutí zálohy na podíl na zisku, představující pohledávku akcionáře za společností a jí odpovídající povinnost společnosti zálohu vyplatit.

[35] Mezi tyto předpoklady patří i rozhodnutí příslušného orgánu akciové společnosti o poskytnutí zálohy na podíl na zisku, jež představuje (jakožto právní jednání společnosti) právní důvod, na jehož základě vzniká závazek, jehož obsahem je právo akcionáře (coby věřitele) na poskytnutí zálohy (pohledávka) a povinnost společnosti (coby dlužníka) zálohu poskytnout (dluh). Na řečeném pak ničeho nemění ani skutečnost, že záloha představuje plnění, jež musí být následně „vypořádáno“ v rámci rozdělení zisku za účetní období, za které byla záloha poskytnuta (obdobně viz judikaturu výše citovanou). V literatuře srov. shodně např. Čech, P., Skálová, J. Zálohy společníkům na podíly na zisku v kapitálových společnostech - právní a účetní pohled. Obchodněprávní revue, 2014, č. 9, s. 241-250, či Dědič, J., Lasák, J., op.cit. výše, s. 225.

[36] Lze dodat, že představa dovolatelky, podle níž rozhodnutí příslušného orgánu společnosti o poskytnutí zálohy na podíl na zisku nezakládá závazek ve smyslu § 1721 o. z. a je toliko na libovůli představenstva, zda, v jaké výši a kterému z akcionářů případně vyplatí zálohu na podíl na zisku, odporuje i ustanovení § 244 odst. 1 z. o. k.

2. Znamená sousloví „dostatek zdrojů“ v § 35 odst. 1 z. o. k. jen vlastní zdroje uvedené ve druhé větě § 35 odst. 1 z. o. k. (anebo též peněžní prostředky)?

Odpověď

Ano

Komentář

Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2022, sp. zn. 27 Cdo 3330/2020, vztahujícího se k právní úpravě účinné do 31. 12. 2020, vyplývá, že sousloví „dostatek prostředků“ v § 40 odst. 2 z. o. k. znamená jen vlastní zdroje mající původ v zisku, a nikoliv též peněžní prostředky.

Z těchto závěrů dle našeho názoru v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2021 vyplývá, že sousloví „dostatek zdrojů“ v § 35 odst. 1 z. o. k. znamená jen vlastní zdroje uvedené ve druhé větě § 35 odst. 1 z. o. k., a nikoliv též peněžní prostředky.

Ustanovení z. o. k.

§ 35

Soud

Nejvyšší soud České republiky

Datum rozhodnutí

9. 3. 2022

Sp. zn.

27 Cdo 3330/2020

Z odůvodnění

[37] Ustanovení § 40 odst. 2 z. o. k. provádí článek 17 odst. 5 písm. a) směrnice 2012/30/EU ze dne 25. 10. 2012 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 54 druhého pododstavce Smlouvy o fungování Evropské unie při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření (dále jen „směrnice 2012/30/EU“), resp. článek 56 odst. 5 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1132 ze dne 14. 6. 2017 o některých aspektech práva obchodních společností (jíž byla nahrazena – mimo jiné – i směrnice 2012/30/EU; dále jen „směrnice 2017/1132“).

[38] Uvedené články určují, že „pokud právní předpisy členského státu umožňují výplatu zálohy na dividendy [...], musí být sestavena mezitímní účetní závěrka, ve které se projeví, že prostředky použitelné pro rozdělení jsou dostatečné“.

[39] Jakkoliv i české jazykové znění označených článků užívá pojem „prostředky“, je s ohledem na kontext dotčeného pravidla (spadajícího do úpravy rozdělování zisku jakožto jednoho z vlastních zdrojů) zjevné, že je pod tímto pojmem nutné rozumět „zdroje“. Záloha na podíl na zisku je plněním vyplacným na podíl na některém z vlastních zdrojů, majících původ v zisku, přičemž smyslem omezení upraveného v označených člancích obou směrnic, resp. v § 40 odst. 2 větě první z. o. k., je (co možná nejlépe) zabezpečit, aby na zálohách nebylo vyplaceno více, než kolik by v okamžiku, ve kterém příslušný orgán rozhoduje o poskytnutí zálohy, bylo z těchto zdrojů možno rozdělit. Je proto logické, že právě výše těchto zdrojů (zobrazená v aktuální mezitímní účetní závěrce) představuje limit pro případné zálohy.

[40] Tomu také odpovídají jiné jazykové verze obou směrnic (srov. pojem „funds“ v anglické jazykové verzi, slovní spojení „les fonds disponibles“ ve francouzské jazykové verzi, slovní spojení „los fondos disponibles“ ve španělské jazykové verzi či slovní spojení „i fondi disponibili“ v italské jazykové verzi).

[41] Uvedený výklad pak potvrzuje jak legislativní vývoj (srov. ustanovení § 35 odst. 1 věty první z. o. k., ve znění účinném od 1. 1. 2021), tak i odborná literatura (viz např. Čech, P., Skálová, J. op. cit. výše, Dědič, J., Lasák, J. in op. cit. výše, s. 224, či Dědič, J., Lasák, J. Vybrané otázky rozdělování zisku, jiných vlastních zdrojů a poskytování záloh na dividendy v akciové společnosti po rekodifikaci, Bulletin Komory daňových poradců, číslo 1, 2014, s. 18 až 24).

[42] Nejvyšší soud z důvodů shora popsaných považuje článek 17 odst. 5 písm. a) směrnice 2012/30/EU, resp. článek 56 odst. 5 písm. a) směrnice 2017/1132, za acte clair, v důsledku čehož není povinen obrátit se (se žádostí o výklad těchto článků) na Soudní dvůr Evropské unie postupem podle článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie.

3. Spadá rozhodnutí o poskytnutí zálohy na podíl na zisku do působnosti statutárního orgánu?

Odpověď

Ano

Komentář

Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2022, sp. zn. 27 Cdo 3330/2020, vztahujícího se k právní úpravě účinné do 31. 12. 2020, vyplývá, že rozhodnutí o poskytnutí zálohy na výplatu podílu na zisku spadá do působnosti statutárního orgánu, a to s výjimkou a. s. s monistickým systémem, ve které spadá do působnosti správní rady podle § 460 odst. 2 z. o. k.

Z těchto závěrů dle našeho názoru v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2021 vyplývá, že rozhodnutí o poskytnutí zálohy na podíl na zisku spadá do působnosti statutárního orgánu.

Ustanovení z. o. k.

§ 35

Soud

Nejvyšší soud České republiky

Datum rozhodnutí

9. 3. 2022

Sp. zn.

27 Cdo 3330/2020

Z odůvodnění

[43] O tom, že společnost poskytne (vyplatí) akcionářům zálohu na podíl na zisku, musí rozhodnout orgán akciové společnosti, do jehož působnosti tato záležitost spadá. Rozhodnutí o rozdělení zisku spadá do působnosti valné hromady [§ 421 odst. 2 písm. h) z. o. k.]. Oproti tomu rozhodnutí o poskytnutí (vyplacení) zálohy na podíl na zisku zákon výslovně nesvěřuje žádnému z orgánů společnosti; náleží proto v souladu s ustanovením § 163 o. z. představenstvu společnosti, resp. – má-li společnost monistický systém vnitřní struktury – správní radě (§ 460 odst. 2 z. o. k.).

4. Spadá rozhodnutí o poskytnutí zálohy na podíl na zisku do obchodního vedení?

Odpověď

Ne

Komentář

Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2022, sp. zn. 27 Cdo 3330/2020, vztahujícího se k právní úpravě účinné do 31. 12. 2020, vyplývá, že rozhodnutí o poskytnutí zálohy na výplatu podílu na zisku nespadá do obchodního vedení.

Z tohoto závěru dle Nejvyššího soudu vyplývá, že:

- i. na toto rozhodování nedopadá zákaz udělovat pokyny týkající se obchodního vedení, a
- ii. zakladatelské právní jednání může rozhodování o poskytnutí zálohy na výplatu podílu na zisku svěřit do působnosti nejvyššího orgánu obchodní korporace, přičemž i v takovém případě je povinností statutárního orgánu posoudit, zda je rozhodnutí o poskytnutí zálohy v souladu se zákonem a zda je lze realizovat.

Tyto závěry jsou dle našeho názoru obdobně použitelné i na právní úpravu účinnou od 1. 1. 2021.

Ustanovení z. o. k.

§ 35

Soud

Nejvyšší soud České republiky

Datum rozhodnutí

9. 3. 2022

Sp. zn.

27 Cdo 3330/2020

Z odůvodnění

[44] Rozhodnutí o tom, že společnost poskytne (vyplatí) zálohy na podíl na zisku (stejně jako rozhodnutí o rozdělení zisku), nespadá do obchodního vedení společnosti (k vymezení obchodního vedení srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019, uveřejněný pod číslem 24/2020 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, zejména odst. 27). Nedopadá na ně tudíž zákaz udělovat pokyny týkající se obchodního vedení (§ 435 odst. 3 z. o. k.).

[45] Nejvyšší soud pak nenachází žádnou kogentní právní normu, jež by bránila tomu, aby stanovy svěřily tuto působnost valné hromadě (otázku, zda je takové řešení praktické, Nejvyšší soud ponechává stranou). I tehdy, svěří-li stanovy tuto působnost nejvyššímu orgánu společnosti, však zůstává představenstvu (správní radě) povinnost posoudit, zda je rozhodnutí o poskytnutí (vyplacení) zálohy v souladu se zákonem a zda je lze realizovat, tedy zálohu poskytnout (vyplatit) [srov. zejm. § 40 odst. 1 a 2 z. o. k.].

[46] K uvedeným závěrům dospívá i odborná literatura (kromě publikací a statí citovaných výše srov. dále Eichlerová, K. Záloha na podíl na zisku v kapitálových společnostech. Bulletin advokacie, 2014, č. 11).